

Motion till riksdagen

1988/89:N342

av Lars Werner m.fl. (vpk)

Ett inventerings- och forskningsprogram avseende torv

Vpk har under den allmänna motionstiden förra året motionerat om ett inventerings- och forskningsprogram avseende torv. I utskottsbehandlingen konstaterades att motionen "fäster uppmärksamheten på en intressant fråga. Vid sidan av användningen som bränsle kan torven utgöra en resurs för framtida utvecklingsprojekt inom olika områden. Fortsatt forskning om torvens egenskaper är därför angelägna. Det är också värdefullt att inventeringen av torvtillgångarna fortsätter." I miljö- och energidepartementets budgetproposition, nämns överhuvud taget inte forskningen inom torvområdet. Detta föranleder att motionen om torven upprepas i år.

Med undantag för naturvårdsverkets våtmarksinventering präglas torvmarksinventeringen av kortsiktighet och ensidighet. Hittills har endast kunskapsutbyggnad för exploatering ur energiproduktionssynpunkt beaktats.

Denna kortsiktighet och brist på kunskap om våra torvmarker har lett till svåra konflikter mellan bevarandebestånden – naturskydd, renskötsel, jakt, fiske, närmiljö för boende o.s.v. och exploateringsbestånden.

Ytterligare framtida konfliktområden kan nu skönjas genom den kunskapsutbyggnad som startat avseende alternativ industriell förädling av torv. Från framför allt Finland och Sovjetunionen där forskningen tidigt inletts, men även från lokala svenska utvecklingsbolag börjar potentiella industrikoncept för förädling av torv utkristalliseras.

Genom industriella processer som pyrolys, förgasning, förvätskning, extraktion, oxidation, hydrolys, kemisk aktivering, värmebehandling, rening samt tillsats av växtnäringsämnen kan en mångfald av industriella produkter som: koks, aktivt kol, oljor, fenoler, syror, vätgas, metan, metanol, ammoniak, syntetiska vaxer, humussyror, foderjäst, alkohol, furfural, absorptionsmedel och växttorv framställas. Vår kunskap om de kvalitativa och kvantitativa förutsättningarna för sådan produktion med svensk torv som råvara är mycket begränsad.

I hittills genomförda svenska torvmarksinventeringar är den kvantitativa och kvalitativa kemiska informationen mycket begränsad. Av 6,3 miljoner hektar torvmark är bara 6 hektar inventerad ifråga om torvens lämplighet som kemisk råvara.

Med det breda och djupa torvforskningsprogram som drivs av bl.a. Umeå universitet på uppdrag av statens energiverk har en kunskapsgrund börjat etableras om vad våra torvmarker innehåller kemiskt. Av resultaten framgår att stora kvalitativa och kvantitativa skillnader i värde föreligger i olika

torvtyper och torvmarker. Då hittills använd inventeringsteknik gett otillräcklig information har i forskningsprogrammet också utvecklats en ny rationell och billig inventeringsteknik, som ger kvalitativ och kvantitativ kemisk information både vad avser förädling för energitvinning och förädling till olika industriella icke-energitorvprodukter.

Den industriella forskningen inom detta område drivs bl.a. av och koordineras av Stiftelsen Svensk torvforskning. Genom den snabbt ökande baskunskapen som erhålls från bl.a. Umeå universitets forskningsprogram och genom forsknings- och utvecklingsarbete med Sovjetunionen som bedrivs inom ramen för det tekniskt-vetenskapliga samarbetet mellan länderna, kan utvecklingen komma att gå snabbt fram, om erforderliga FoU-resurser kan avsättas även framgent.

Vad som idag saknas är ett uttalat statligt ansvar för finansiering av erforderliga forsknings- och utvecklingsinsatser vad avser icke-energitorvtvinning. Ser man till vårt grannland Finland handhas finansiering av torvmarksinventering och forskning för både energitorv- och icke-energitorvutveckling av handels- och industridepartementet. Torvmarksinventering i Finland utförs sedan 1942 av Geologiska forskningsanstalten. 1973 utökades omfattningen av torvmarksinventeringen och anstalten fick i uppdrag att göra en total inventering av finska torvtillgångar för olika industriella användningsområden inklusive bevarandevärde för naturskydd och rekreation. Hittills har man i Finland hunnit undersöka ca 800.000 ha torvmarker ur kvalitativa och kvantitativa aspekter och målet är för närvarande att genomföra totalinventeringen med en takt av ca 100.000 hektar per år till en kostnad av ca 10 milj. kr. per år.

Detta skall då jämföras med att i Sverige har högst 50.000 ha torvmarker undersökts i modern tid och då endast ur energiproduktionssynpunkt.

Även när det gäller myndighetsansvaret är detta splittrat i Sverige. Enligt uppgift anser sig SGU inte ha ekonomiska resurser att starta torvmarksinventering inom befintlig budgetram. När det gäller statens energiverk rör det sig om mycket kortsiktiga ambitioner vad avser inventering och detta då för energiproduktion. Till detta skall då läggas att statens naturvårdsverk bedriver sin våtmarksinventering utan samordning med övriga myndigheter. Ser man då på regionala myndigheter såsom länsstyrelser, uppvisar dessa mycket olika intresse och saknar uppenbarligen centrala riktlinjer för att engagera sig på lämpligt sätt.

De nu rådande förhållandena på det här området är högst otillfredsställande. Det bör därför omgående utarbetas ett åtgärdsprogram, där en samordning sker av olika delfrågor och där även programmets finansiering klaras ut för en längre tidsperiod.

Förslagsvis skulle bl.a. följande ingå i ett sådant åtgärdsprogram.

1. Torvmarksinventering. Då de svenska torvmarkerna är att betrakta som en nationell resurs, vars värde behöver kartläggas, så bör staten ta ansvar för att *långsiktigt* tillskjuta de ekonomiska resurser som krävs för genomförande av en *total inventering* av våra torvmarker. Inventeringen bör samordnat ge information om *exploateringsvärde* (energiproduktion – förädling av icke-energi produkter) och *bevarandevärde* (naturskydd, bär, jakt, fiske m.m.).

Denna riksomfattande inventering kan lämpligen påbörjas i Norrlands

inland, dels därför att de största arealerna finns där, dels därför att torvforskningen finns i Umeå. Vidare bör myndighetsansvaret för torvmarksinventeringen samordnas. Mot. 1988/89
N342

2. Forskning avseende brukandet av vår torvmarksresurs. Lika väl som staten måste ta det yttersta ansvaret för en total inventering, måste detta ansvar även tas när det gäller finansiering av forskning rörande användning av våra torvmarker. Särskilt viktigt är en ordentlig satsning på icke-energitorvprodukter. En ökad forskningsinsats inom detta område är motiverad, såväl av sysselsättningskäl, beredskapsskäl som ur handelspolitiska aspekter, då industriell produktion kan ge många produkter för export.

Här bör STU tilldelas resurser för att i samarbete med Stiftelsen Svensk torvforskning utarbeta ett ramprogram för forskning inom området.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen begär förslag om ett åtgärdsprogram angående inventering och forskning med torv, med beaktande av vad i motionen anförts.

Stockholm den 25 januari 1989

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Maggi Mikaelsson (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Hans Petersson (vpk)

Paul Lestander (vpk)